

ZESPÓŁ SZKOLNO-PRZEDSZKOLNY NR 13
W POZNANIU

**DOSTOSOWANIA WYMAGAŃ
EDUKACYJNYCH**

1. UCZNIOWIE O NIŻSZEJ INTELIGENCJI NIŻ PRZECIĘTNA

(ORZECZENIE O NAUCZANIU SPECJALNYM ZE WZGLĘDU NA NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ INTELEKTUALNĄ lub brak orzeczenia, a poziom inteligencji w dolnej granicy normy)

Charakterystyka funkcjonowania:

Uczniowie z inteligencją niższą niż przeciętna (70-84 w skalach Wechslera) stanowią w Polsce 14% populacji szkolnej. Uzyskują oni słabe wyniki w nauce, pomimo dużego własnego nakładu pracy a niekiedy nawet, mimo intensywnej stymulacji rozwoju. Największe trudności mają w rozumowaniu i logicznym myśleniu we wszystkich jego formach i przejawach. Poziom ich rozwoju słowno-pojęciowego odpowiada wcześniejszej fazie rozwojowej.

W szczególności uczniowie ci mają problemy z :

- wewnętrzną organizacją nowo nabytej wiedzy i integrowaniem jej z już posiadaną (stąd wolne tempo uczenia się)
- generalizowaniem wiedzy oraz wykorzystywaniem jej w różnych dziedzinach
- opanowaniem materiału o charakterze abstrakcyjnym (ze względu na bardzo słabą pamięć krótkotrwałą dzieci te zdecydowanie łatwiej pracują i uczą się na materiale konkretnym)
- umiejętnością myślenia przyczynowo-skutkowego
- dokonywaniem porównań między zbiorami (różnicowanie i szukanie podobieństw)
- umiejętnością odróżniania cech istotnych od nieistotnych
- dokonywaniem uogólnień, szczególnie o charakterze werbalnym

Myślenie tych dzieci charakteryzuje: konkretyzm i mała samodzielność. Często uczą się „na pamięć” bez zrozumienia treści. Ich trudności nasilają się wraz z pokonywaniem kolejnych poziomów edukacji. W przypadku tych dzieci konieczne jest dostosowanie zarówno w zakresie formy, jak i treści wymagań. Nie kwalifikują się do szkoły specjalnej, a program szkoły ogólnodostępnej jest dla nich trudny, i zbyt szybko realizowany.

Tylko w tej grupie uczniów możemy mówić o obniżeniu **wymagań do zakresu podstawy programowej**.

Ogólne wymagania co do formy :

- omawianie niewielkich partii materiału i o mniejszym stopniu trudności
- pozostawianie więcej czasu na jego utrwalenie
- podawanie poleceń w prostszej formie
- unikanie trudnych, czy bardzo abstrakcyjnych pojęć
- częste odwoływanie się do konkretnego, przykładu
- unikanie pytań problemowych, przekrojowych
- wolniejsze tempo pracy
- szerokie stosowanie zasady poglądowości
- odrębne instruowanie dzieci
- zadawanie do domu tyle, ile dziecko jest w stanie wykonać samodzielnie.

JĘZYK POLSKI

Symptomy trudności

- słabe oceny pomimo starań i wysiłków ucznia
- trudności w czytaniu i pisaniu (trudności z kojarzeniem określonych dźwięków - głosek, z odpowiadającymi im symbolami - literami
- trudności w rozumieniu czytanych treści
- trudności w samodzielnym wypowiedzianiu się, formułowaniu wniosków i sądów, w uogólnianiu, myśleniu symbolicznym (abstrakcyjnym)
- niski poziom rozwoju słowno - pojęciowego (odpowiada wcześniejszej fazie rozwoju)
- ubogie słownictwo, wadliwa struktura gramatyczna wypowiedzi ustnych i pisemnych
- słabsza sprawność manualna (rysunki, pismo mają niski poziom graficzny)
- słaba umiejętność stosowania konwencjonalnych sposobów zapamiętywania
- duże problemy z przywoływaniem z pamięci odległych partii materiału (słaba pamięć długotrwała, operacyjna)
- trudności z selekcją i wychwyceniem myśli przewodniej w długich tekstach
- wolne tempo procesów umysłowych i działania

Sposoby dostosowania wymagań edukacyjnych

- zmniejszanie ilości, stopnia trudności i obszerności zadań

- dzielenie materiału na mniejsze partie, wyznaczanie czasu na ich opanowanie i odpytywanie
- wydłużanie czasu na odpowiedź, wcześniej podawać spis lektur (przed wakacjami)
- wprowadzanie dodatkowych środków dydaktycznych np. ilustracje, ruchomy alfabet
- odwoływanie się do znanych sytuacji z życia codziennego
- formułowanie pytań w formie zdań o prostej konstrukcji powołujących się na ilustrujące przykłady
- częste podchodzenie do ucznia w trakcie samodzielnej pracy w celu udzielania dodatkowej pomocy, wyjaśnień zajęcia w ramach zespołu dydaktyczno-wyrównawczego, gdzie szczególnie u młodszych dzieci należy oprócz wyjaśniania bieżących zagadnień programowych usprawniać funkcje poznawcze (procesy intelektualne i percepcyjne) - (zajęcia dodatkowe są niezbędne, bowiem dziecko z inteligencją niższą niż przeciętna nie jest w stanie opanować tych umiejętności tylko dzięki pracy na lekcji i samodzielnej nauce własnej w domu)
- należy zezwolić na dokończenie w domu niektórych prac wykonywanych na lekcjach, gdyż dzieci te często nie nadążają za klasą potrzeba większej ilości czasu i powtórzeń na opanowanie materiału.

JĘZYKI OBCE

Symptomy trudności

- trudności z prawidłową wymową
- trudności w zapamiętywaniu i/lub odtwarzaniu treści, słówek, zdań
- trudności w swobodnym wypowiedzianiu się na określony temat
- trudności w poprawnym czytaniu i pisaniu
- problemy z gramatyką

Sposoby dostosowania wymagań edukacyjnych

- zmniejszanie ilości słówek do zapamiętania
- pozostawianie większej ilości czasu na ich przyswojenie
- odpytywanie po uprzedzeniu, kiedy i z czego dokładnie uczeń będzie pytany
- wymagania w wypowiedzianiu się na określony temat ograniczyć do kilku krótkich, prostych zdań.

MATEMATYKA, FIZYKA, CHEMIA

Symptomy trudności

- trudności z wykonywaniem bardziej złożonych działań
- trudność z pamięciowym przyswajaniem i/lub odtwarzaniem z pamięci wyuczonych treści (np. tabliczka mnożenia, skomplikowane wzory, układy równań)
- problem z rozumieniem treści zadań
- potrzeba większej ilości czasu na zrozumienie i wykonanie zadania

Sposoby dostosowania wymagań edukacyjnych

- częste odwoływanie się do konkretnego (np. graficzne przedstawianie treści zadań), szerokie stosowanie zasady pogłębienia omawianie niewielkich partii materiału i o mniejszym stopniu trudności (pamiętając, że obniżenie wymagań nie może zejść poniżej podstawy programowej)
- podawanie poleceń w prostszej formie (dzielenie złożonych treści na proste, bardziej zrozumiałe części)
- wydłużanie czasu na wykonanie zadania
- podchodzenie do dziecka w trakcie samodzielnej pracy w razie potrzeby udzielenie pomocy, wyjaśnień, mobilizowanie do wysiłku i ukończenia zadania
- zadawanie do domu tyle, ile dziecko jest w stanie samodzielnie wykonać
- potrzeba większej ilości czasu i powtórzeń dla przyswojenia danej partii materiału.

GEOGRAFIA, BIOLOGIA, HISTORIA

Symptomy trudności

- trudność w selekcji i wybraniu najważniejszych treści (tendencja do pamięciowego uczenia się wszystkiego po kolei)
- problem z zapamiętywaniem dat, nazwisk, nazw, miejscowości
- nieumiejętność przekrojowego wiązania faktów i informacji

Sposoby dostosowania wymagań edukacyjnych

- w związku z dużym problemem w selekcji i wyborze najważniejszych informacji z danego tematu można wypisać kilka podstawowych pytań, na które uczeń powinien znaleźć odpowiedź czytając dany materiał (przy odpytywaniu prosić o udzielenie na nie odpowiedzi). Podobnie postępować przy powtórkach
- pozostawianie większej ilości czasu na przygotowanie się z danego materiału (dzielenie go na małe części, wyznaczanie czasu na jego zapamiętanie i odpytywanie).

MUZYKA, WYCHOWANIE FIZYCZNE, PLASTYKA, TECHNIKA

Symptomy trudności

- niezborność ruchowa i trudności w wykonywaniu niektórych ćwiczeń (potrzeba dłuższego treningu, aby opanować dane ćwiczenie, rzucanie do celu itp.)
- trudności w zrozumieniu zasad i reguł różnych gier
- obniżony poziom prac plastycznych i technicznych (słabsza własna inwencja twórcza, wyobraźnia)
- trudność w zapisywaniu i odczytywaniu nut

Sposoby dostosowania wymagań edukacyjnych

- zapewnienie większej ilości ćwiczeń, aby uczeń opanował daną sprawność (w razie potrzeby zwolnienie z wykonania ćwiczeń przerastających możliwości ruchowe ucznia)
- wielokrotne tłumaczenie i wyjaśnianie zasad i reguł gier sportowych
- podpowiadanie tematu pracy plastycznej czy technicznej, częste podchodzenie do ucznia, ukierunkowywanie w działaniu
- pozwalanie na korzystanie ze śpiewników, wzorów, zapisów nutowych
- liberalne ocenianie wytworów artystycznych ucznia
- w ocenianiu zwracanie większej uwagi na wysiłek włożony w wykonanie zadania, niż ostateczny efekt pracy.

2. UCZNIOWIE SŁABOWIDZĄCY

Charakterystyka funkcjonowania

U takich dzieci niepełnosprawność w zakresie widzenia oznacza osłabienie wzroku, które nawet przy użyciu szkieł korekcyjnych wpływa negatywnie na ich osiągnięcia szkolne.

Symptomy trudności

- mylenie liter o podobnych kształtach
- mylenie wyrazów o podobnej strukturze
- przestawianie liter
- nieprawidłowa technika czytania
- brak rozumienia tekstu w całości
- wolniejsze tempo czytania związane z problemami w spostrzeganiu całego wyrazu, zdania.
- problemy z rozumieniem tekstu (konieczność koncentracji na postrzeganiu kształtu poszczególnych liter)
- możliwe trudności w pisaniu z uwagi na obniżoną sprawność spostrzegania i zakłóconą koordynację wzrokowo – ruchową
- możliwe popełnianie wielu błędów: przestawianie, mylenie, opuszczanie liter, błędy ortograficzne, złe rozplanowanie stron w zeszytach.

Sposoby dostosowania wymagań edukacyjnych

- właściwe umiejscowienie dziecka w klasie (zapobiegające odblaskowi pojawiającemu się w pobliżu okna, zapewniające właściwe oświetlenie i widoczność)
- udostępnianie tekstów (np. testów sprawdzających wiedzę) w wersji powiększonej
- podawanie modeli i przedmiotów do obejrzenia z bliska
- zwracanie uwagi na szybką męczliwość dziecka związaną ze zużywaniem większej energii na patrzenie i interpretację informacji uzyskanych drogą wzrokową (wydłużanie czasu na wykonanie określonych zadań)
- umożliwienie dziecku korzystania z kaset z nagraniami lektur szkolnych

- w geometrii należy wprowadzać uproszczone konstrukcje z ograniczoną do koniecznych liczbą linii pomocniczych i konstrukcje geometryczne wykonywać na kartkach większego formatu niż zwykła kartka papieru
- częste zadawanie pytania- „co widzisz?” w celu sprawdzenia i uzupełnienia słownego trafności doznań wzrokowych.

3. UCZNIOWIE SŁABOSŁYSZĄCY

Charakterystyka funkcjonowania

Uczeń słabosłyszący, to dziecko, które ma pozostałości słuchu wystarczające do skutecznego odbierania informacji językowych za pomocą słuchu, najczęściej przy użyciu aparatu słuchowego. Nie ma związku przyczynowego między osłabieniem słuchu a inteligencją dziecka.

Symptomy trudności

- dziecko sprawia wrażenie nie uważającego lub śniącego na jawie, może nie słyszeć instrukcji nauczyciela
- jest niechętnie angażowaniu się w działania klasowe, obawia się porażki, ponieważ ma kłopoty z rozumieniem
- może reagować niewłaściwie w sytuacjach zabawowych (nie rozumie zasad gry lub intencji innych osób)
- reaguje nietypowo na ustne instrukcje
- może mieć zaburzenia mowy, mały zasób słów i pojęć
- słabo czyta
- często myli głoski dźwięczne i bezdźwięczne, nie różnicuje głosek z trzech szeregów s-z-c-dz, sz-ż-cz-dź, ś-ź-ć-dź (np. zamiast „z” dziecko może napisać każdą inną literę s,ż,sz)
- zamienia i gubi litery, pomija części wyrazów, myli końcówki – co powoduje zmianę treści znaczenia wyrazów, czasem pisze bezsensowne zlepki liter – w przypadku niezrozumienia ich znaczenia

- duże trudności sprawia dziecku poprawna pisownia, opanowanie gramatyki, składni i ćwiczenia stylistyczne
- nie jest on w stanie samodzielnie czytać i zrozumieć treści obszernych lektur szkolnych.

Sposoby dostosowania wymagań edukacyjnych

- zapewnić dobre oświetlenie klasy oraz miejsce dla dziecka w pierwszej ławce w rzędzie od okna. Uczeń będąc blisko nauczyciela (od 0,5 do 1.5 m), którego twarz jest dobrze oświetlona, może słuchać jego wypowiedzi i jednocześnie odczytywać mowę z ust. Należy też, umożliwić dziecku odwracanie się w kierunku innych kolegów odpowiadających na lekcji co ułatwi lepsze zrozumienie ich wypowiedzi
- nauczyciel mówiąc do całej klasy, powinien stać w pobliżu dziecka zwrócony twarzą w jego stronę - nie powinien chodzić po klasie, czy być odwrócony twarzą do tablicy, to utrudnia dziecku odczytywanie mowy z jego ust
- należy mówić do dziecka wyraźnie używając normalnego głosu i intonacji, unikać gwałtownych ruchów głową czy nadmiernej gestykulacji
- trzeba zadbać o spokój i ciszę w klasie, eliminować zbędny hałas m.in. zamykać okna przy ruchliwej ulicy, unikać szeleszczenia kartkami papieru, szurania krzesłami, to utrudnia dziecku rozumienie poleceń nauczyciela i wypowiedzi innych uczniów, powoduje też większe zmęczenie. Takie zakłócenia stanowią również problem dla uczniów z aparatami słuchowymi, ponieważ są wzmacniane przez aparat.
- nauczyciel winien upewnić się czy polecenia kierowane do całej klasy są właściwie rozumiane przez dziecko niedosłyszające. W przypadku trudności zapewnić mu dodatkowe wyjaśnienia, sformułować inaczej polecenie, używając prostego, znanego dziecku słownictwa. Można też wskazać jak to polecenie wykonuje jego kolega siedzący w ławce
- dziecko z wadą słuchu ma trudności z równoczesnym wykonywaniem kilku czynności w tym samym czasie, nie jest w stanie słuchać nauczyciela - co wymaga obserwacji jego twarzy - jednocześnie otworzyć książkę na odpowiedniej stronie i odnaleźć wskazane ćwiczenie. Często więc nie nadąża za tempem pracy pozostałych uczniów w klasie
- dziecko niedosłyszające powinno siedzieć w ławce ze zdolnym uczniem, zrównoważonym emocjonalnie, który chętnie dodatkowo będzie pomagał mu np. szybciej otworzy książkę, wskaże ćwiczenie, pozwoli przepisać notatkę z zeszytu itp.

w czasie lekcji wskazane jest używanie jak najczęściej pomocy wizualnych i tablicy (m.in. zapisanie nowego tematu, nowych i ważniejszych słów, dat na lekcji historii itp.)

- wskazane jest udostępnianie uczniowi notatek z lekcji
- konieczne jest aktywizowanie dziecka do rozmowy poprzez zadawanie prostych pytań, podtrzymywanie jego odpowiedzi przez dopowiadanie pojedynczych słów, umowne gesty, mimiką twarzy
- nauczyciel podczas lekcji powinien często zwracać się do dziecka niesłyszącego, zadawać pytania – ale nie dlatego, aby oceniać jego wypowiedzi, ale by zmobilizować go do lepszej koncentracji uwagi i ułatwić mu lepsze zrozumienie tematu
- z uwagi na wolne tempo czytania, dziecko potrzebuje więcej czasu na przeczytanie całej książki, dlatego z pomocą rodziców czyta całą lekturę lub tylko wskazany rozdział. Dla ułatwienia zrozumienia treści nauczyciel może wcześniej
- dziecko czytając lekturę, krótkie opowiadanie – może założyć swój słowniczek niezrozumiałych zwrotów
- pisanie ze słuchu jest najtrudniejszą formą pisania, a szczególnie dla dziecka z zaburzonym słuchem i nieprawidłową wymową, dlatego też należy stosować ćwiczenia w pisaniu ze słuchu tylko wyrazów lub zdań, wcześniej z dzieckiem utrwalonych, w oparciu o znane mu słownictwo. Jeżeli pisanie ze słuchu sprawia dziecku niedosłyszącemu duże trudności można je zastąpić inną formą ćwiczeń w pisaniu. Mogą to być ćwiczenia polegające na : układaniu zdania z podanej rozsypanki wyrazowej do treści obrazka przepisywaniu zdań z uzupełnieniem „luk” odpowiednimi wyrazami porządkowaniu loteryjki gramatyczno - ortograficznej z utrwaleniem znanych zasad pisowni i zwrotów gramatycznych – dobieraniem odpowiednich wyrazów, uwzględniając ich rodzaj, osobę, liczbę
- przy ocenie prac pisemnych dziecka nie należy uwzględniać błędów wynikających z niedosłuchu, one nie powinny obniżyć ogólnej oceny pracy. Błędy mogą stanowić dla nauczyciela podstawę do podjęcia z dzieckiem dalszej pracy samokształceniowej i korekcyjnej oraz ukierunkowania rodziców do dalszej pracy w domu. Błędy w pisowni należy oceniać opisowo, udzielając dziecku wskazówek do sposobu ich poprawienia.
- uczeń niedosłyszący jest w stanie opanować konieczne i podstawowe wiadomości zawarte w programie nauczania ale wymaga to od niego znacznie więcej czasu i wkładu pracy, w porównaniu z uczniem słyszącym. Przy ocenie osiągnięć ucznia z wadą słuchu należy

szczególnie doceniać własną aktywność i wkład pracy ucznia, a także jego stosunek do obowiązków szkolnych (systematyczność, obowiązkowość, dokładność).

4. SPECYFICZNE TRUDNOSCI W UCZENIU SIĘ

OPINIA W SPRAWIE SPECYFICZNYCH TRUDNOŚCI W UCZENIU SIĘ

Charakterystyka funkcjonowania

Specyfika dysleksji, dysortografii i dysgrafii implikuje wiele sprzeczności, np.: między dobrą znajomością faktów historycznych, a trudnościami z ich chronologicznym uporządkowaniem, wiedzą z zakresu geografii, a niemożnością zorientowania się na mapie, wielokrotnym przepisywaniem tego samego tekstu w ramach poprawy pracy klasowej, a popełnianiem podczas przepisywania coraz to nowych błędów, czytaniem wielu książek, a popełnianiem błędów ortograficznych w często powtarzających się wyrazach, ładnego przepisywania kilkunastu linijek, a bazgraniem w dalszej części kartki zeszytu, dobrego słuchu muzycznego a niemożnością nauczenia się czytania nut, itp.

Dyskalkulia, czyli trudności w liczeniu

Oceniamy przede wszystkim tok rozumowania, a nie techniczną stronę liczenia. Uczeń ma skłonność do przedstawiania kolejności cyfr w liczbie i przez to jej zapis jest błędny. Zły wynik końcowy wcale nie świadczy o tym, że dziecko nie rozumie zagadnienia. Dostosowanie wymagań będzie dotyczyło tylko formy sprawdzenia wiedzy poprzez koncentrację na prześledzeniu toku rozumowania w danym zadaniu i jeśli jest on poprawny - wystawienie uczniowi oceny pozytywnej.

Dysgrafia, czyli nieczytelne pismo

Dostosowanie wymagań będzie dotyczyło formy sprawdzania wiedzy, a nie treści. Wymagania merytoryczne, co do oceny pracy pisemnej powinny być ogólne, takie same, jak

dla innych uczniów, natomiast sprawdzenie pracy może być niekonwencjonalne. Np., jeśli nauczyciel nie może przeczytać pracy ucznia, może go poprosić, aby uczynił to sam lub przepytać ustnie z tego zakresu materiału. Może też skłaniać ucznia do pisania drukowanymi literami lub na komputerze.

Dysortografia, czyli trudności z poprawną pisownią pod względem ortograficznym, fonetycznym, interpunkcyjnym itd.

Dostosowanie wymagań znowu dotyczy głównie formy sprawdzania i oceniania wiedzy z tego zakresu. Zamiast klasycznych dyktand można robić sprawdziany polegające na uzasadnianiu pisowni wyrazów, odwołując się do znajomości zasad ortograficznych oceniać odrębnie merytoryczną stronę pracy i odrębnie poprawność pisowni, nie wpisując tej drugiej oceny do dziennika. W żadnym wypadku dysortografia nie uprawnia do zwolnienia ucznia z nauki ortografii i gramatyki.

Dysleksja, czyli trudności w czytaniu przekładające się często również na problemy ze zrozumieniem treści

Dostosowanie wymagań w zakresie formy może nastąpić w klasach, gdzie programowo jest sprawdzanie opanowania umiejętności czytania i czytania ze zrozumieniem. Widząc trudności dziecka nauczyciel może odpytać go z czytanki na osobności, a nie przy całej klasie, nie ponaglać, nie krytykować, nie zawstydząć.

W klasach 4-8 problem pogłębia się, gdyż opanowanie wiedzy opiera się na sprawnym czytaniu i zrozumieniu treści. Wskazane jest zatem korzystanie z audiobooków.

Dysleksja nie daje możliwości obniżenia wymagań jakościowych. Dlatego przy pracy z uczniem z dysleksją skupiamy się na jego kompetencjach emocjonalnych: celem pracy jest przygotowanie dziecka do radzenia sobie w życiu, radzenia sobie ze stresem, poczuciem własnej wartości, itd. Stąd tak ważna postawa życzliwości i wspieranie ucznia w procesie uczenia.

Ogólne zasady postępowania z uczniem z dysleksją rozwojową

- Unikać głośnego odpytywania z czytania przy całej klasie; wskazówka ta dotyczy przede wszystkim dzieci młodszych. Jeśli nauczycielowi dla oceny umiejętności ucznia niezbędne jest głośne czytanie, należy przeprowadzić je na przerwie, po zakończeniu lekcji
- Ograniczać czytanie obszernych lektur do rozdziałów istotnych ze względu na omawianą tematykę, akceptować korzystanie z nagrań fonicznych, w wyjątkowych przypadkach z ekranizacji, jako uzupełnienia samodzielnie przeczytanych rozdziałów
Kontrolować stopień zrozumienia samodzielnie przeczytanych przez ucznia poleceń, szczególnie podczas sprawdzianów (wolne tempo czytania, słabe rozumienie jednorazowo przeczytanego tekstu może uniemożliwić wykazanie się wiedzą z danego materiału)
- Ze względu na wolne tempo czytania lub/i pisania zmniejszyć ilość zadań (poleceń) do wykonania w przewidzianym dla całej klasy czasie lub wydłużyć czas pracy dziecka.
- Pisemne sprawdziany powinny ograniczać się do sprawdzanych wiadomości, wskazane jest zatem stosowanie testów wyboru, zdań niedokończonych, tekstów z lukami – pozwoli to uczniowi skoncentrować się na kontrolowanej tematyce, a nie na poprawności pisania
- Wskazane jest preferowanie wypowiedzi ustnych. Sprawdzanie wiadomości powinno odbywać się często i dotyczyć krótszych partii materiału. Pytania kierowane do ucznia powinny być precyzyjne
- W przedmiotach ścisłych podczas wykonywania ścisłych operacji wymagających wielokrotnych przekształceń, należy umożliwić dziecku ustne skomentowanie wykonywanych działań. W ocenie pracy ucznia wskazane jest uwzględnienie poprawności toku rozumowania, a nie tylko prawidłowości wyniku końcowego. W przypadku prac pisemnych z przedmiotów ścisłych i im pokrewnych, nauczyciel powinien zwrócić uwagę na graficzne rozplanowanie sprawdzianów – pod treścią zadania powinno być wolne miejsce na rozwiązanie. Pozwoli to uniknąć niepotrzebnych pomyłek przy przepisywaniu zadań na inną stronę np. gubienia, mylenia znaków, cyfr, symboli, tak charakterystycznych dla dzieci z dysleksją (przy egzaminach: nieprzenoszenie na kartę odpowiedzi).
- Materiał programowy wymagający znajomości wielu wzorów, symboli, przekształceń można podzielić na mniejsze partie. Tam, gdzie jest taka możliwość, pozwolić na korzystanie z gotowych wzorów, tablic itp.

- Unikać wrywania do odpowiedzi. Jeśli to możliwe uprzedzić ucznia (na przerwie lub na początku lekcji), że będzie dzisiaj pytany. W ten sposób umożliwiamy dziecku przypomnienie wiadomości, skoncentrowaniu się, a także opanowanie zapięcia emocjonalnego często blokującego wypowiedź
- Dobrze jest posadzić dziecko blisko nauczyciela, dzięki temu zwiększy się jego koncentracja uwagi, ograniczeniu ulegnie ilość bodźców rozpraszających, wzrośnie bezpośrednia kontrola nauczyciela, bliskość tablicy pozwoli zmniejszyć ilość błędów przy przepisywaniu
- Złagodzić kryteria wymagań z języków obcych. Uczeń mający problemy z opanowaniem ojczystego języka prawie zawsze ma trudności z mówieniem, rozumieniem, czytaniem i pisanem w języku obcym
- Podczas oceny prac pisemnych nie uwzględniać poprawności ortograficznej lub oceniać ją opisowo. Należałoby pozwolić uczniom na korzystanie ze słowników ortograficznych podczas pisania wypracowań, prac klasowych.
- Postępy w zakresie ortografii sprawdzać za pomocą dyktand z komentarzem, okienkiem ortograficznym, pisania z pamięci.
- **W przypadku ucznia z dysgrafią** wskazane jest akceptowanie pisma drukowanego, pisma na maszynie, komputerze, zwłaszcza prac obszernych (wypracowań, referatów) – wg wskazań poradni. Nie należy również oceniać estetyki pisma, np. w zeszytach. Jeśli pismo dziecka jest trudne do odczytania, można zamienić pracę pisemną na wypowiedź ustną.
- Bazować na polisensorycznych (angażujących wszystkie zmysły) metodach nauczania.
- Przekazywać uczniom spostrzeżenia na temat ich pracy. Zauważać zrobione postępy.
- Systematycznie przeglądać zeszyty.
- Zezwolić na pisanie ołówkiem, aby uczeń mógł łatwiej poprawiać błędy.

JĘZYK POLSKI

Symptomy trudności

- trudności w opanowaniu techniki czytania tj.: głoskowanie, sylabizowanie, przekręcanie wyrazów, domyślanie się, wolne lub nierówne tempo, pauzy, nie zwracanie uwagi na interpunkcję
- niepełne rozumienie treści tekstów i poleceń, uboższe słownictwo
- trudności w pisaniu, szczególnie ze słuchu, liczne błędy np.: mylenie z-s, d- t, k -g
- błędy w zapisywaniu zmiękczeń, głosek i- j
- błędy w zapisywaniu głosek nosowych ą - om, ę – em
- opuszczanie, dodawanie, przestawianie, podwajanie liter i sylab
- błędy gramatyczne w wypowiedziach ustnych i pisemnych
- trudności w formułowaniu wypowiedzi pisemnych na określony temat
- trudności w uczeniu się ze słuchu na lekcji, korzystaniu z wykładów, zapamiętywaniu, rozumieniu poleceń złożonych, instrukcji
- trudności z zapamiętaniem liter alfabetu, mylenie liter podobnych kształtem l-t-ł
- mylenie liter zbliżonych kształtem, lecz inaczej ułożonych w przestrzeni b-d-g-p, w-m
- opuszczanie drobnych elementów graficznych liter /kropki, kreski/
- błędy w przepisywaniu i pisaniu z pamięci
- nieprawidłowe trzymanie przyborów do pisania
- wolne tempo pisania, męczliwość ręki
- niekształtne litery, nieprawidłowe łączenia - obniżona czytelność pisma
- nieumiejętność zagospodarowania przestrzeni kartki

Sposoby dostosowania wymagań edukacyjnych (wg zaleceń zawartych w opinii)

- nie wymagać, by uczeń czytał głośno przy klasie nowy tekst, wskazywać wybrane fragmenty dłuższych tekstów do opracowania w domu i na nich sprawdzać technikę czytania
- dawać więcej czasu na czytanie tekstów, poleceń, instrukcji, szczególnie podczas samodzielnej pracy lub sprawdzianów, w miarę potrzeby pomagać w ich odczytaniu
- starać się w miarę możliwości przygotowywać sprawdziany i kartkówki w formie testów

- czytanie lektur szkolnych lub innych opracowań rozłożyć w czasie, pozwalać na korzystanie z książek "mówionych" (audiobooki);
- uwzględniać trudności w rozumieniu treści, szczególnie podczas samodzielnej pracy z tekstem, dawać więcej czasu, instruować lub zalecać przeczytanie tekstu wcześniej w domu
- częściej sprawdzać zeszyty szkolne ucznia, ustalić sposób poprawy błędów, czuwać nad wnikliwą ich poprawą, oceniać poprawność i sposób wykonania prac
- dać uczniowi czas na przygotowanie się do pisania dyktanda poprzez podanie mu trudniejszych wyrazów, a nawet wybranych zdań, które wystąpią w dyktandzie; można też dawać teksty z lukami lub pisanie z pamięci
- dyktanda sprawdzające można organizować indywidualnie, jeśli jest taka możliwość;
- błędów nie omawiać wobec całej klasy
- w przypadku trudności w redagowaniu wypowiedzi pisemnych uczyć tworzenia schematów pracy, planowania kompozycji wypowiedzi (wstęp, rozwinięcie, zakończenie)
- pomagać w doborze argumentów, jak również odpowiednich wyrażen i zwrotów
- nie obniżać ocen za błędy ortograficzne i graficzne w wypracowaniach
- podać uczniom jasne kryteria oceny prac pisemnych (wiedza, dobór argumentów, logika wywodu, treść, styl, kompozycja itd.)
- dawać więcej czasu na prace pisemne, sprawdzać, czy uczeń skończył notatkę z lekcji, w razie potrzeby skracać wielkość notatek przypadku trudności z odczytaniem pracy odpytać ucznia ustnie
- pozwalać na wykonywanie prac na komputerze (jeśli jest takie zalecenie w opinii)
- usprawniać zaburzone funkcje - zajęcia korekcyjno-kompensacyjne

MATEMATYKA, FIZYKA, CHEMIA

Symptomy trudności

- nieprawidłowe odczytywanie treści zadań tekstowych
- niepełne rozumienie treści zadań, poleceń
- trudności z wykonywaniem działań w pamięci, bez pomocy kartki
- problemy z zapamiętywaniem reguł, definicji, tabliczki mnożenia

- problemy z opanowaniem terminologii (np. nazw, symboli pierwiastków i związków chemicznych)
- błędne zapisywanie i odczytywanie liczb wielocyfrowych (z wieloma zerami i miejscami po przecinku)
- przestawianie cyfr (np. 56-65)
- nieprawidłowa organizacja przestrzenna zapisu działań matematycznych, przekształcania wzorów
- mylenie znaków działań, odwrotne zapisywanie znaków nierówności
- nieprawidłowe wykonywanie wykresów funkcji
- trudności z zadaniami angażującymi wyobraźnię przestrzenną w geometrii
- niski poziom graficzny wykresów i rysunków, nieprawidłowe zapisywanie łańcuchów reakcji chemicznych

Sposoby dostosowania wymagań edukacyjnych (wg zaleceń zawartych w opinii)

- naukę tabliczki mnożenia, definicji, reguł wzorów, symboli chemicznych rozłożyć w czasie, często przypominać i utrwalać
- nie wrywać do natychmiastowej odpowiedzi, przygotować wcześniej zapowiedź, że uczeń będzie pytany
- w trakcie rozwiązywania zadań tekstowych sprawdzać, czy uczeń przeczytał treść zadania i czy prawidłowo ją zrozumiał, w razie potrzeby udzielać dodatkowych wskazówek
- w czasie sprawdzianów zwiększyć ilość czasu na rozwiązanie zadań
- można też dać uczniowi do rozwiązania w domu podobne zadania
- uwzględniać trudności związane z myleniem znaków działań, przestawianiem cyfr, zapisywaniem reakcji chemicznych itp.
- materiał sprawiający trudność dłużej utrwalać, dzielić na mniejsze porcje
- oceniać tok rozumowania, nawet gdyby ostateczny wynik zadania był błędny, co wynikać może z pomyłek rachunkowych
- oceniać dobrze, jeśli wynik zadania jest prawidłowy, choćby strategia dojścia do niego była niezbyt jasna, gdyż uczniowie dyslektyczni często prezentują styl dochodzenia do rozwiązania niedostępny innym osobom, będący na wyższym poziomie kompetencji

GEOGRAFIA, BIOLOGIA, HISTORIA

Symptomy trudności

- trudności z zapamiętywaniem nazw geograficznych, terminologii z biologii i chemii (dłuższe nazwy, nazwy łacińskie), nazwisk z historii
- trudności z opanowaniem systematyki (hierarchiczny układ informacji)
- zła orientacja w czasie (chronologia, daty)
- trudności z czytaniem i rysowaniem map geograficznych i historycznych
- trudności z orientacją w czasie i w przestrzeni (wskazywanie kierunków na mapie i w przestrzeni, obliczanie stref czasowych, położenia geograficznego, kąta padania słońca itp.)
- problemy z organizacją przestrzenną schematów i rysunków
- trudności z zapisem i zapamiętaniem łańcuchów reakcji biochemicznych

Sposoby dostosowania wymagań edukacyjnych (wg zaleceń zawartych w opinii)

- uwzględniać trudności z zapamiętywaniem nazw, nazwisk, dat
- w czasie odpowiedzi ustnych dyskretnie wspomagać, dawać więcej czasu na przypomnienie, wydobyć z pamięci nazw, terminów, dyskretnie naprowadzać
- częściej powtarzać i utrzymywać materiał
- podczas uczenia stosować techniki skojarzeniowe ułatwiające zapamiętywanie
- wprowadzać w nauczaniu metody aktywne, angażujące jak najwięcej zmysłów (ruch, dotyk, wzrok, słuch), używać wielu pomocy dydaktycznych, urozmaicać proces nauczania
- zróżnicować formy sprawdzania wiadomości i umiejętności tak, by ograniczyć ocenianie na podstawie pisemnych odpowiedzi ucznia
- przeprowadzać sprawdziany ustne z ławki, niekiedy nawet odpytywać indywidualnie często oceniać prace domowe

MUZYKA, PLASTYKA, WYCHOWANIE FIZYCZNE, TECHNIKA

Symptomy trudności

- trudności z czytaniem nut, odtwarzaniem rytmu, śpiewaniem, tańczeniem
- trudności z rysowaniem (rysunek schematyczny, uproszczony) i organizacją przestrzenną prac plastycznych
- obniżony poziom wykonania prac plastycznych i technicznych (dobra własna inwencja twórcza i wyobraźnia)
- mylenie prawej i lewej strony
- trudności z opanowaniem układów gimnastycznych (sekwencje ruchowe zorganizowane w czasie i przestrzeni)
- trudności w bieganiu, ćwiczeniach równoważnych
- trudności w opanowaniu gier wymagających użycia piłki (siatkówka, koszykówka, tenis ziemny i stołowy, itp.)
- niechęć do uprawiania sportów wymagających dobrego poczucia równowagi (deskorolka, narty, snowboard)

Sposoby dostosowania wymagań edukacyjnych (wg zaleceń zawartych w opinii)

- zawsze uwzględniać trudności ucznia
- w miarę możliwości pomagać, wspierać, dodatkowo instruować, naprowadzać, pokazywać na przykładzie
- dzielić dane zadanie na etapy i zachęcać do wykonywania małutkimi krokami
- nie zmuszać na siłę do śpiewania, czy wykonywania ćwiczeń sprawiających uczniowi trudność
- dawać więcej czasu na opanowanie danej umiejętności, cierpliwie udzielać instruktażu
- nie krytykować, nie oceniać negatywnie wobec klasy
- podczas oceniania brać przede wszystkim pod uwagę stosunek ucznia do przedmiotu, jego chęci, wysiłek, przygotowanie do zajęć w materiały, niezbędne pomoce itp.
- włączać do rywalizacji tylko tam, gdzie uczeń ma szanse

JĘZYKI OBCE

Symptomy trudności

- trudności z zapamiętaniem słówek, struktur gramatycznych
- problemy z budowaniem wypowiedzi ustnych
- trudności z rozumieniem i zapamiętywaniem tekstu mówionego lub nagranego na taśmę
- problemy z odróżnianiem słów podobnie brzmiących
- błędy w pisaniu- trudności z odróżnianiem wyrazów podobnych- gubienie drobnych elementów graficznych, opuszczanie i przestawianie liter
- trudności z poprawnym pisaniem, pomimo dobrych wypowiedzi ustnych
- kłopoty z zapisem wyrazów w poprawnej formie gramatycznej
- gubienie drobnych elementów graficznych, opuszczanie i przestawianie liter
- trudności z poprawnym pisaniem, pomimo dobrych wypowiedzi ustnych
- kłopoty z zapisem wyrazów w poprawnej formie gramatycznej

Sposoby dostosowania wymagań edukacyjnych (wg zaleceń zawartych w opinii)

- nie wrywać do natychmiastowej odpowiedzi, dawać więcej czasu na zastanowienie się i przypomnienie słówek, zwrotów
- dawać więcej czasu na opanowanie określonego zestawu słówek
- w fazie prezentacji leksyki zwolnić tempo wypowiedzanych słów i zwrotów, a nawet wypowiadać je przesadnie poprawnie
- nowe wyrazy objaśniać za pomocą polskiego odpowiednika, w formie opisowej, podania synonimu, antonimu, obrazka, tworzenia związku z nowym wyrazem
- w zapamiętywaniu pisowni stosować wyobrażanie wyrazu, literowanie, pisanie palcem na ławce, pisanie ze zróżnicowaniem kolorystycznym liter
- przy odczytywaniu tekstu przez nauczyciela pozwalać na korzystanie z podręcznika
- w nauczaniu gramatyki można stosować algorytmy w postaci graficznej wykresów, tabeli, rysunków

- podczas prezentacji materiału zestawiać zjawiska gramatyczne języka polskiego ze zjawiskami gramatycznymi charakterystycznymi dla języka obcego
- prowadzić rozmówki na tematy dotyczące uczniów
- liberalnie oceniać poprawność ortograficzną i graficzną pisma (wskazanie do zaliczenia znajomości słówka, tj. zapisu fonematycznego).
- oceniać za wiedzę i wysiłek włożony w opanowanie języka, kłaść większy nacisk na wypowiedzi ustne

5. Uczeń z zs. Aspergera

orzeczenie o nauczaniu specjalnym ze względu na spektrum autyzmu, w tym zs. Aspergera

Charakterystyka funkcjonowania

W zs. Aspergera występują trzy osiowe symptomy: zaburzenia komunikacyjne, zaburzenia społeczne oraz stereotypowe zachowania i specyficzne zainteresowania.

Uczeń z zs. Aspergera może:

- przerywać wypowiedzi innych osób lub mówić mimo tego, że ktoś inny nie skończył swej wypowiedzi; ☒
- wtrącać komentarze nie na temat (np. w trakcie lekcji WF dziecku przypomina się, że widziało w drodze do szkoły wóz strażacki i zaczyna o tym opowiadać, podczas gdy nauczyciel robi zbiórkę); ☒
- mieć trudność z rozpoczynaniem i kończeniem rozmowy (np. dziecko odchodzi w trakcie wypowiedzi innej osoby, bo chce coś zobaczyć); ☒
- używać nienaturalnego lub dziwnego tonu, akcentu i rytmu wypowiedzi (np. typowego dla robota lub postaci z bajki); ☒
- używać zbyt sformalizowanego słownictwa (dziecko w rozmowie z rówieśnikami wyraża się jak profesor na wykładzie, używa encyklopedycznych określeń); ☒
- rozwijać temat do bardzo zaawansowanych wątków (zakładając, że „wszyscy to wiedzą”);

- poruszać tematy uważane za nieodpowiednie dla dzieci (np. uczeń klasy pierwszej opowiada o przebiegu porodów u zwierząt); ☒
- stać zbyt blisko lub zbyt daleko drugiej osoby w trakcie rozmowy, wpatrywać się nadmiernie w rozmówcę bądź unikać kontaktu wzrokowego; ☒
- zwracać się zbyt bezpośrednio do osób będących autorytetami, przejawiając brak poczucia hierarchii społecznej; ☒
- przyjmować nienaturalną pozycję ciała i stosować nienaturalne gesty

Symptomy trudności

Zaburzenia komunikacyjne:

- widoczne ograniczenia w zakresie zdolności do inicjowania i/lub podtrzymywania rozmowy
- dosłowne, literalne rozumienie i używanie języka (jeśli nauczyciel w czasie lekcji powie „Jest tak głośno, że zaraz pęknie mi głowa”, uczeń z ZA zrozumie to dosłownie!)

Stąd:

- nieporozumienia w kontaktach interpersonalnych
- perfekcjonizm wypowiedzi (często wypowie encyklopedyczne, slogany, neologizmy, używanie pełnego imienia i nazwiska, czasem wpadanie w słowotok)
- zaburzenia prozodii – mówienie bezbarwne, w jednym rytmie, bez emocji;
- zaburzenia kompetencji dialogowych – uczeń z ZA nie rozumie mowy niewerbalnej, interpretuje wypowiedzi w sposób dosłowny, nie rozumie ironii, żartów, alegorii, przenośni, przysłów;
- dosłowne, konkretne rozumienie języka

Zaburzenia społeczne

- niezdolność rozumienia reguł społecznych i wchodzenia w nie
- trudności w inicjowaniu i podejmowaniu udanych interakcji społecznych

- problematyczne zachowania związane z agresją wobec innych i/lub siebie
- zaburzenia lękowe o charakterze fobii społecznej (osoby z ZA najczęściej nie odczuwają chęci kontaktu z innymi lub go unikają)
- niekontrolowane, specyficzne zachowania i współruchy (np.: ruchy rąk, mimika)
- może pojawić się dość specyficzny wygląd zewnętrzny (np.: ubiór ekscentryczny, niechlujny, czasem stałe noszenie jakiejś części garderoby, stały wzór/kolor)

Stereotypowe zachowania i specyficzne zainteresowania

- uczniowie z ZA są bardzo przywiązani do rutyny, stałego planu, stałych nauczycieli, stałych sal, stałego miejsca w sali i kolegi
- nie lubi zmian dekoracji, ustawienia ławek, zastępstw, zmiany sal, itp. (Uwaga! Dla ucznia z ZA nie istnieją pojęcia „nauczyciel” czy „uczeń” – oni widzą konkretne osoby, zatem, jeśli powiemy „Jutro będzie z wami inny nauczyciel”, dziecko z ZA spyta natychmiast „Który?”)
- pojawiają się nietypowe zainteresowania, najczęściej związane ze środkami komunikacji (dzieci znają na pamięć całe rozkłady jazdy pociągów, autobusów, lotów, itp.). Dzieci są prawdziwymi ekspertami w danej dziedzinie, natomiast inne w ogóle ich nie interesują. Opowiadając o swoich zainteresowaniach wpadają w słowotok i nie zwracają uwagi na rozmówcę.

Reakcje na bodźce zmysłowe

Odmienne odbieranie bodźców (dźwięki, zapachy, dotyk) może powodować zachowania nakierowane na poszukiwanie lub unikanie określonych doznań.

Bodźce słuchowe

Uczeń może: ☒

- rozpraszać się, słysząc dźwięki, które dla większości osób są jedynie tłem (tykanie zegara, odgłosy z korytarza, przejeżdżający samochód); ☒

- gwałtownie/nieprzewidywalnie reagować na niektóre specyficzne dźwięki (np. suszarki do rąk, grających zabawek); ☒
- nie reagować na własne imię, jeśli jest czymś zajęty; ☒
- nietypowo reagować na dźwięki potencjalnie ostrzegające o niebezpieczeństwie; ☒
- słyszeć wypowiedzi, ale nie odróżniać w nich słów (można to porównać do słuchania komunikatów na dworcu gdzie wszystko „zlewa się” i jest niezrozumiałe).

Bodźce wzrokowe

Uczeń może: ☒

- unikać jasnego światła (np. słonecznego, sztucznego lub ich połączenia) albo poszukiwać pewnych nietypowych doznań wizualnych (pewne kolory lub obiekty mogą nadmiernie przykuwać jego uwagę); ☒
- mieć trudności z wyodrębnieniem figury z tła lub uporczywie analizować wzory (na ścianach, ubraniach, firankach itp.), poszukując symetrii i jej zaburzeń; ☒
- mieć trudności ze zlokalizowaniem przedmiotów lub osób w tłumie
- „skanować”/przeszukiwać otoczenie lub jego fragmenty, skupiając się na wybranych szczegółach: kolorach, kształtach itp.

Bodźce dotykowe/smakowe oraz zapachowe

Uczeń może: ☒

- nie lubić dotyku lub wręcz przeciwnie – nadmiernie poszukiwać kontaktu fizycznego z innymi osobami; ☒
- poszukiwać pewnych specyficznych doznań dotykowych (np. dociskania – wciskając się na zajęciach WF między materace);
- odczuwać dyskomfort związany z ubraniem (metki, obciskające skarpetki itp.); ☒
- mieć wysoki próg bólu (wiąże się to również z brakiem poczucia zagrożenia); ☒
- jeść tylko wybrane produkty lub potrawy (wybiórczość pokarmowa); ☒

- być bardzo wrażliwy na zapachy i odczuwać znaczny dyskomfort związany z zapachami: jedzenia (np. kanapek innych dzieci), niewietrzonych sal (zwłaszcza po lekcji WF), szatni i wielu innych.

Ruch

Uczeń może: ☒

- mieć trudności z poruszaniem się po różnych powierzchniach (np. na trawie, po schodach);
- przyjmować dziwne postawy ciała; ☒
- przejawiać nadmierną potrzebę ruchu (trudność z usiedzeniem w miejscu); ☒
- prezentować specyficzne, powtarzalne ruchy, np. kołysać się, chodzić w kółko, machać rękami;
- ☒ szybko się męczyć; ☒
- ruszać się powolnie i potrzebować więcej czasu, aby zareagować na polecenia związane z ruchem; ☒
- mieć trudność z wykonaniem sekwencji ruchów;

Umiejętności szkolne

Osoby z zespołem Aspergera mają normalny lub ponadprzeciętny iloraz inteligencji. Wielu uczniów z ZA posiada rozległą wiedzę zwłaszcza związaną z obszarem swoich szczególnych zainteresowań. Mimo wysokich zdolności w zapamiętywaniu faktów przejawiają: ☒

- trudności z rozumieniem treści, zwłaszcza abstrakcyjnych (np. nie potrafią napisać wypracowania o spotkaniu z bohaterem czytanej książki); ☒
- trudności w planowaniu samodzielnej pracy; ☒
- trudności w łączeniu informacji w spójną całość.

Konsekwencją powyżej wymienionych mogą być problemy w zakresie: ☒

- rozumienia tekstów; ☒
- rozwiązywania problemów; ☒
- wnioskowania i oceny sytuacji; ☒
- planowania czynności i ruchów.

Obserwuje się także szttywność myślenia, co w połączeniu z utrudnieniami w przyjmowaniu perspektywy innych osób objawia się często: ☒

- uporczywym forsowaniem i narzucaniem swojego punktu widzenia (zwykle wynikającym z przekonania: „Ja to wiem, więc wszyscy powinni to wiedzieć, to jest oczywiste”); ☒
- komentowaniem rzeczywistości w sposób, który może się wydawać obraźliwy dla innych; ☒ sztywnym przestrzeganiem reguł i rutyny (nieadekwatna reakcja na zmiany).

Sposoby dostosowania wymagań edukacyjnych:

- nauczyciel wspomagający – kompetencje i zakres pomocy uczniowi

Nauczyciel wspomagający (asystent) wraz z wychowawcą i nauczycielami przedmiotu dostosowuje metody i formy pracy z uczniem do jego potrzeb i możliwości psychoedukacyjnych, postępuje zgodnie z zaleceniami zawartymi w orzeczeniu.

- Wskazuje uczniowi z ZA właściwy fragment tekstu do przeczytania, kiedy grupa czyta cały tekst. ☒ Zakreśla (najlepiej na kolorowo) najważniejsze informacje, podczas gdy grupa ma je samodzielnie znaleźć. ☒
- Upewnia się dodatkowo, indywidualnie, czy uczeń zrozumiał polecenie. ☒
- Monitoruje pracę ucznia; sprawdza, czy uczeń podąża za tokiem lekcji
- W miarę potrzeb zadaje pytania dodatkowe, które naprowadzają ucznia na właściwą odpowiedź, pozwalają znaleźć rozwiązanie. ☒
- Dostarcza wskazówek pomocniczych („szkieletu”), które pomogą w wykonaniu złożonego zadania, np. opis bohatera lektury – musi zawierać prezentację postaci, opis wyglądu zewnętrznego, cech charakteru itd. ☒
- Decyduje o zrobieniu przerwy śródlekcyjnej, np. dając uczniowi możliwość wyciszenia się. ☒
- Może wydłużyć czas na wykonanie zadania.
- Może zdecydować, że dane zadanie będzie dokończony później lub następnego dnia. ☒

- Może ustalić, że zaliczanie danego zakresu materiału (sprawdzian) będzie rozłożone na etapy (ustala to z nauczycielem wiodącym/przedmiotem). ☒
- Może ustalić konkretne zadanie dla ucznia, gdy pracuje on w grupie z innymi dziećmi. ☒
- Może dostarczyć dodatkowych pomocy dydaktycznych, np. modele przestrzenne brył itp.

- **wskazania dla zespołu uczącego ucznia ze spektrum autyzmu, w tym zs. Aspergera:**

Pracując z uczniem ze spektrum autyzmu, w tym z zs. Aspergera należy:

- formułować proste komunikaty, zwarte i sugestywne, określające czego chcę, a nie, czego nie chcę (np. "idź wolno", zamiast „nie biegaj”);

- upewniać się, że uczeń poprawnie zrozumiał polecenie;

- uczeń lepiej rozumie komunikaty pisemne niż ustne; w miarę możliwości zapisywać zadania;

- kontakt wzrokowy z uczniami ze spektrum autyzmu, w tym z zs. Aspergera bywa ograniczony; nie jest to oznaką braku uwag czy szacunku;

- wyjaśniać znaczenie używanych słów (w miarę potrzeb)

- wspierać ucznia w realizacji jego zainteresowań (można je wykorzystać przy konkursach, itp.)

angażować ucznia do różnego rodzaju aktywności na rzecz klasy;

- łagodne przypominanie o kontakcie wzrokowym

- wyjaśnianie konfliktów i nieporozumień (uczeń nie zawsze jest świadomy tego, w jaki sposób do kogo co mówi)

- pomoc w rozumieniu sytuacji społecznych (szczególnie na lekcjach j. polskiego, historii i WOSu);

- informowanie ucznia o planowanych zmianach – sal, nauczycieli, planu, itp.
- określanie liczby pytań w ciągu lekcji (może się zdarzyć, że ucznia coś szczególnie zainteresuje, wówczas może zarzucać nauczyciela pytaniami. Można ustalić ilość pytań dając np. 5 kulek, kredek, żetonów. Przy każdym pytaniu uczeń oddaje jeden fant nauczycielowi).
- można stworzyć z uczniem instrukcje zachowania w szkole, np.:

Instrukcja spędzania przerw w szkole:

1. Gdy usłyszysz dzwonek, zostań na miejscu.
2. Upewnij się, że nauczycielka skończyła mówić.
3. Czekaj tak długo, aż usłyszysz, że możesz już wyjść.
4. Wstań i wyjdź na korytarz.
5. Spaceruj po korytarzu powoli.
6. Usiądź na ławce koło kolegi i zacznij z nim rozmawiać.
7. Podejdź do nauczycielki i zacznij z nią rozmawiać.
8. Wróć do klasy, wyciągnij z tornistra kanapkę,
9. Wyjdź na korytarz, usiądź na ławce i zjedz kanapkę.
10. Gdy usłyszysz dzwonek, przejdź powoli pod drzwi swojej sali.
11. Kiedy przyjdzie nauczyciel, wejdź do sali.
12. Zajmij swoje miejsce.

- pozostałe wskazania zawarte w orzeczeniu.

Opracowano na podst.

- Rozporządzenie MEN z dnia 24 lipca 2015 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz.U. z 2015 r., poz. 1113),

- Rozporządzenie MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz.U. z 2017 r., poz. 1591)

Rozporządzenie MEN z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz.U. z 2013 r., poz. 532), cyt.: [RMEN – w sprawie zasad pomocy].

Rozporządzenie MEN z dnia 10 czerwca 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych (Dz.U. z 2015 r., poz. 843),

Rozporządzenie MEN z dnia 7 lutego 2012 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz.U. z 2012 r., poz. 204, z późn. zm.)

Rozporządzenie MEN z dnia 28 sierpnia 2014 r. w sprawie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego dzieci i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży (Dz.U. z 2014 r., poz. 1157), cyt.: [RMEN – w sprawie indywidualnego].

Rozporządzenie MEN z dnia 29 sierpnia 2014 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji (Dz.U. z 2014 r., poz. 1170),

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 5 lipca 2016 r. w sprawie szczegółowych warunków udzielania pomocy finansowej uczniom na zakup podręczników i materiałów edukacyjnych (Dz.U. z 2016 r., poz. 1045),

Poradnik Ministerstwa Edukacji Narodowej: Specjalne potrzeby edukacyjne dzieci i młodzieży. Praca zespołu nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i specjalistów

prowadzących

zajęcia

z uczniem w przedszkolach, szkołach i placówkach: https://www.ore.edu.pl/materiay-dopobrania-41018/category/179-archiwum?do_wnload=393:specjalne-potrzeby-edukacyjne-dzieci-i-modzie%BFy [dostęp: 25 listopada 2016]

<https://www.ore.edu.pl/2017/03/poradnik-uczen-z-zespolem-aspergera-w-szkole-ogolnodostepnej/>

http://www.poradnikautystyczny.pl/post/edukacja/dostosowywanie_wymagan_edukacyjnych